

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА

підготовки

бакалавра

спеціальності

035 Філологія

освітньо-професійна програма

Мова і література (німецька). Переклад

Силабус навчальної дисципліни «Теоретична граматика» підготовки бакалавра, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, за освітньою програмою «Мова та література (німецька). Переклад».

Розробник: Застровська Софія Олександрівна, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри німецької філології

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри німецької філології

протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Зміни до силабусу внесено на підставі рішення засідання науково-методичної комісії факультету іноземної філології

Протокол № 7 від 03 лютого 2022 р.

Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 10 від 04 лютого 2022 р.

Завідувач кафедри:

(Застровська С. О.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість годин/ кредитів 60 год. / 2 кредити	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова і література (німецька). Переклад Бакалавр	Нормативна
		Рік навчання: 2
Семестр: 4		
Лекції: 12 год.		
Практичні (семінарські): 14 год.		
Самостійна робота: 30 год.		
Консультації: 4 год.		
Форма контролю: екзамен (4 сем.)		
ІНДЗ: немає		
Мова навчання		Німецька

II. Інформація про викладача:

Прізвище, ім'я та по батькові	Застровська Софія Олександрівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	професор
Посада	професор кафедри німецької філології
Контактна інформація	м. т. 066 3975163
	sofijazastrowska@gmail.com
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Програма навчальної дисципліни «Теоретична граматики» складена відповідно до освітньо-професійної програми галузі знань 03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова і література (німецька). Переклад.

2. Пререквізити.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: основні поняття теоретичної граматики німецької мови.

Міждисциплінарні зв'язки: практична граMATика німецької мови, сучасні граMATичні течії, сучасні лінгвістичні течії, лінгвістика тексту, загальне мовознавство.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Die theoretische Grammatik als Wissenschaft. Historischer Überblick.
2. Morphologie. Syntax.
3. Text.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою курсу є ознайомити студентів з основними проблемами та поняттями теоретичної граматики, сприяти оволодінню ними основним теоретичним апаратом з тематики курсу.

Головним **завданням** курсу є надання студентам знань з теоретичної граматики, закріплення у них навичок і вмінь володіння основним термінологічним апаратом з тематики курсу. До кінця вивчення дисципліни студенти:

Повинні знати:

- становлення теоретичної граматики як науки;
- різні підходи до класифікації частин мови, категорії основних частин мови;
- різні види словосполучень та речень, синтаксичні категорії речення;
- основні категорії тексту.

повинні вміти:

- адекватно використовувати термінологічний апарат;
- робити змістові доповіді з питань курсу;

застосовувати здобуті знання при аналізі фрагментів тексту.

Методи навчання та дослідження:

- пояснювально-ілюстративний;

- частково-пошуковий;
- проблемно-пошуковий;
- дослідницький;
- активний;
- інтерактивний.

4. Результати навчання (компетентності). Відповідність компетентностям ОПП:

Загальні компетентності:

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Спеціальні (фахові компетентності):

ФК1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Результати навчання:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, та вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН10. Знати норми державної та іноземних літературних мов та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. робота	Сам.роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Die theoretische Grammatik als Wissenschaft. Historischer Überblick.						10
Тема 1. Historische Grammatiken Anfang des XIX Jhs.	4	1	-	2	1	ДС+ІРС
Тема 2. Neue Strömungen in der deutschen Grammatik im XX Jh.	5	1	1	2	1	ДС+ДБ+ІРС
Тема 3. Die strukturelle Grammatik	4	1	1	2	-	ДС+РМГ

von Hans Glinz.						+IPC
Тема 4. Inhaltsbezogene Grammatik von L. Weisberger.	4	1	1	2	-	ДС+IPC
Тема 5. Funktionale, kommunikative und pragmatische Grammatik.	4	1	1	2	-	ДС+ДБ+IPC+МКР
Разом за модулем 1.	21	5	4	10	2	
Змістовий модуль 2. Morphologie. Syntax.						10
Тема 6. Grundbereiche der Grammatik (Morphologie und Syntax).	1	1	-	-	-	ТР+IPC
Тема 7. Wortarten.	5	1	2	2	-	ДС+IPC
Тема 8. Die Wortgruppe. Der Satz.	7	1	2	4	-	ДС+МКР+IPC
Разом за модулем 2.	13	3	4	6	-	
Змістовий модуль 3. Text.						10
Тема 9. Allgemeine Charakteristik.	10	2	2	6	-	ДС+ТР+IPC
Тема 10. Analyse verschiedener Texte.	16	2	4	8	2	ДС+ТР+IPC+МКР
Разом за модулем 3.	26	4	6	14	2	
Види підсумкових робіт						Бал
ПМКР						30
ІНДЗ						
Інше (вказати)						
Всього годин/Балів						30

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, МКР– модульна контрольна робота, ПМКР – підсумкова модульна контрольна робота, IPC + індивідуальна робота студента, ТР – тренінг.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота включає підготовку до семінарських занять, модульних контрольних робіт та самостійне опрацювання таких тем:

- 1) Zahlwörter.
- 2) Pronomen.
- 3) Unflektierte Wortarten.

Обов'язковий мінімум наукових термінів:

Morphem, Morph, Allomorph, Wortform, lexikalische Bedeutung, grammatische Bedeutung, grammatische Kategorie, Paradigma, Grundmorphem, Nebenmorphem, wortbildendes Morphem, grammatisches Morphem, synthetische Wortform, analytische Wortform, suppletive Formen.

Wortart, (abstrahierte) Allgemeinbedeutung, syntaktischer Fügungswert, morphologische Prägung, Feldtheorie, Feldstruktur.

Autosemantika, Synsemantika, Valenz, logische Valenz, semantische Valenz, syntaktische Valenz, obligatorische Aktanten, fakultative Aktanten, freie Angaben, Reduktion des syntaktischen Programms.

absolute Tempora, relative Tempora, einfache zeitliche Perspektive, doppelte zeitliche Perspektive, kategoriale Bedeutung, nicht kategoriale Bedeutung, Transposition, Neutralisation, paradigmatische Synonymie, syntagmatische Synonymie.

temporale Opposition, modale Opposition, einfache Transposition, zweifache Transposition, Modalfeld (Zentrum, Peripherie), Modalverben, Modalwörter, Modalitätsverben.

agensbezogene patiensbezogene geschehensbezogene Darstellungsmöglichkeit, subjekthaltige / subjektlose Passivkonstruktionen.

flexivische Mittel der Formenbildung, analytische Mittel der Formenbildung, synsemantisch, autosemantisch, gegliederte Vielheit, Vielheit als unzerlegbare Ganzheit, motiviert / unmotiviert, primäre Kasusfunktion, sekundäre Kasusfunktion, syntaktische Funktion, semantische Rolle, effiziert, affiziert.

Wortreihe, Wortgefüge, satzwertige Wortgruppe, Prädikativität, potenzielle Prädikation, aktuelle Prädikation, denotativ, ontologisch, referentiell, proportionaler Gehalt, Proposition, kommunikativ-pragmatische Bedeutungskomponente, Intention, Kernstruktur, Transforme, Thema, Rhema, Extraponierung.

Isotopie, Kohäsion, Kohärenz, Textualität, Texttyp, Deskription, Narration, Exposition, Argumentation, Instruktion, Intentionalität, Akzeptabilität, Informativität, Situationalität, Intertextualität, Koreferenz, Rekurrenz, Antezedens, Referenz.

IV. Політика оцінювання

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, яке впливає на нарахування балів за поточне оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням у деканаті.

Політика щодо академічної доброчесності (<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>):

Списування під час контрольних робіт заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика викладача щодо студента: Студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування врегульований [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). Згідно встановленого

порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Сумарна кількість балів, яку студент отримує при засвоєнні змістових модулів за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку.

Поточний контроль (маx = 40 балів)			Підсумковий контроль (маx = 60 бал.)			Загальна к-сть балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3			
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	Сам. Роб.	Зал. Тест (ПМКР)	Усна відпов.	
10	10	10	10	30	30	100

Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою:

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Дуже добре
75 - 81	C	Добре
67 -74	D	Задовільно
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань студента, здійснюється викладачем протягом семестру на лекційних заняттях у межах змістового модуля. Поточне оцінювання включає в себе поточну роботу студента під час лекційних занять (максимум 10 балів), оцінку самостійної

роботи студента (максимум – 10 балів). Максимальна оцінка студента за поточне оцінювання становить 40 балів.

Екзаменаційний контроль, який здійснюється провідним викладачем, має на меті перевірку рівня знань студента під час виконання залікового тесту (ПМКР) та усної відповіді. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за екзамен (Модуль 3), становить 60 балів, з яких 30 балів – оцінка за ПМКР, 30 балів – за усну відповідь. Якщо студент погоджується з результатом, який він отримав за поточний контроль і написання ПМКР, він має право не складати екзамен в усній формі.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

На завершення навчального курсу студент пред'являє укладений ним словник наукових термінів по курсу. За виконання самостійної роботи нараховується максимально 10 балів.

Критерії оцінювання знань студентів на екзамені

Екзамен складається з двох частин: 1) написання ПМКР (максимум – 30 балів) та 2) усна відповідь (максимум – 30 балів).

В оцінці знань студентів враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;
- 5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (30 балів)*, якщо студент повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з навчальної дисципліни, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність аналізувати факти,

аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь студента має бути правильною й обґрунтованою. Студент повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з предмету носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Студент обізнаний з літературними джерелами з навчальної дисципліни, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Екзамен вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Студент не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з навчальної дисципліни і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

Додаткові заохочувальні бали

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові заохочувальні бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити

валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

Здобувачам освіти можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7, та витягом з протоколу № 5 засідання кафедри німецької філології від 24 листопада 2020 р.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які співпадають з ПРН ОК, здобувачі мають право одноразово отримати додаткові бали до семестрового оцінювання однієї дисципліни.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг

студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест).

На екзамен виносяться теми, що опрацьовувалися протягом вивчення курсу.

1. Theoretische Grammatik als Wissenschaft. Historische Übersicht.
2. Das Paradigma des deutschen Verbs. Subklassen der deutschen Verben.
3. Gegenstand der Grammatik. Hauptbereiche der Grammatik. Grundbegriffe.
4. Satzglieder. Primäre, sekundäre Satzglieder.
5. Grundbegriffe der Grammatik.
6. Wortgruppe. Definition. Arten von Wortgruppen.
7. Die Einteilung der Wortarten.
8. Der zusammengesetzte Satz. Koordinative, subordinative und besondere Arten der Verbindung.
9. Umstrittene Probleme der Wortklassifizierung.
10. Satztheorie. Definition. Modellierung.
11. Das Problem der Feldstruktur der Wortarten und der Austausch zwischen den Wortarten.
12. Das Präsens.
13. Valenz. Theoretisches Konzept.
14. Satztheorie. Satzglieder und semantische Kasus.
15. Die Kategorie des Tempus. Die Zeitbedeutungen der Tempusformen.
16. Text. Definition. Textfunktionen.
17. Polysemie und Synonymie in der Grammatik und die Zeitformen.
18. Komparation der Adjektive.
19. Die Vergangenheitstempora.
20. Text. Die Kohärenz des Textes.
21. Die Zukunftstempora. Temporale und modale Bedeutungen.
22. Inflexibilia.
23. Die grammatische Kategorie des Modus. Das System der Modi in der Gegenwartssprache.

24. Das Adjektiv. Subklassen der Adjektive. Die Feldstruktur des Adjektivs.
25. Der Gebrauch des Konjunktivs.
26. Das Paradigma des Substantivs. Subklassen der Substantive.
27. Zum Begriff des Feldes. Das Modalfeld.
28. Die Kategorie des Kasus.
29. Die Kategorie des Genus. Das Problem des Zustandspassivs.
30. Die kommunikative Gliederung des Satzes und die Kategorie der Bestimmtheit / Unbestimmtheit.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Busch A. / Stenschke O. Germanistische Linguistik. Günter Narr Verlag Tübingen, 2008. 256 S.
2. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / Bußmann H. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1990. 885 S.
3. Engel U. Deutsche Grammatik / Engel U. - Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1988. 888 S.
4. Graefen G. / Liedke M. Germanistische Sprachwissenschaft. Francke Verlag Tübingen und Basel, 2008. 313 S.
5. Grundzüge einer deutschen Grammatik: von einem Autorenkollektiv unter der Leitung von H.E. Heidolph, W. Flämig und W. Motsch. Berlin: Akademie Verlag, 1981. 1028 S.
6. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht / Helbig G. Leipzig: Langenscheidt Verlag Enzyklopädie, 1993. 736 S.
7. Moskalskaja O. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache: Учебник для студентов высш. учеб. заведений / Moskalskaja O. М.: Издат. центр „Академия”, 2004. 352 с.
8. Schendels E. Deutsche Grammatik. Morphologie, Syntax, Text. 2. Auf. / Schendels E. Moskau: Vissja Skola, 1982. 400 S.

9. Sommerfeldt K. E. Einführung in die Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. 3. neu bearbeitete Auflage unter Mitwirkung von W. Hackel / Sommerfeldt K. E., Starke G. Tübingen: Niemeyer, 1998. 301 S.

Додаткова література

1. Воєводіна Н. М. Теоретична грамати́ка німецької мови : навч. посіб. для студентів 4 курсу ОС «Бакалавр» напряму підготовки 6.020303 «Мова та література (німецька)» / Н. М. Воєводіна. Маріуполь : МДУ, 2018. 71 с.
  2. Застровська С. О., Застровський О. А. Практична грамати́ка тексту (німецька мова) Praktische Textgrammatik (Deutsch) / С. О. Застровська, О. А. Застровський. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. 181 с.
  3. Марченко М. О. Довідник з грамати́ки німецької мови. Grammatiktafel (Morphologie) / укл. М. О. Марченко. Маріуполь : МДУ, 2016. 40 с.
  4. Фондові лекції викладачів факультету іноземної філології : навч. вид. / За заг. ред. П. Л. Шулик, О. В. Кеби. Частина III. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. 160 с.
  5. Фондові лекції викладачів факультету іноземної філології: навч. вид. / За заг. ред. П. Л. Шулик, О. В. Кеби. Частина IV. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. 180 с.
  6. Admoni W. Der deutsche Sprachbau / Admoni W. Leipzig, 1972. 229 S.
  7. Schischkowa L. W. Probleme der modernen deutschen Grammatik: Ein Lesebuch für Studenten / Schischkowa L. W., Meiksina I. I. Л.: Просвещение, 1979. 216 с.
- Schischkowa L.W. Seminare in der theoretischen Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Schischkowa L. W., Meiksina I. I. М.: Просвещение, 1984. 168 с.